

DİVAN ŞİİRİ

1. Divan şiiri 13.yy. ile 19.yy.lar arasını kapsar.
2. Nazım birimi, beyittir.
3. Ölçüsü, aruzdur.
4. Nazım şekilleri: Gazel, kaside, mesnevi, terkihibent, terciibent, rubai, tuyuğ, şarkı, kıta vb.
5. Şiirlerde Arapça ve Farsça kelime ve tamlamalar çokça görülür.
6. Şiirlerin dili süslü ve ağırdır.
7. Benzetmelere, mazmunlara çokça yer verilir.
8. Şiirde bütün güzelliğinden çok parça güzelliğine önem verilir.
9. Şiirlerin başlığı yoktur.

TANZİMAT EDEBİYATI DÖNEMİ

Hazırlık Dönemindeki İlkler ve Yenilikler

1. İlk resmi gazete: Takvim-i Vekayi (1831)
2. İlk yarı resmi gazete: Ceride-i Havadis (1840)
3. İlk çeviri roman: Telemak (1859) (Bu, çeviri 1862'de basılmıştır.)
4. Şinasi, Ethem Pertev Paşa gibi sanatçılar Fransızcadan şiir çevirileri yapmıştır.

I. Dönem Tanzimat Şiirinin Özellikleri

1. Bu dönem 1860'ta ilk özel gazetemiz Tercüman-ı Ahval'in çıkarılmasıyla başlar, 1876'ya kadar sürer.
2. Sanatçılar, edebiyatı halkın eğitiminde bir araç olarak görmüşlerdir.
3. "Toplum için sanat" anlayışı benimsenmiştir.
4. Bu dönemde yazılan şiirlerin nazım birimi beyittir.
5. Şiirlerde aruz ölçüsü kullanılmaya devam edilmiştir. Bazı şairler hece ölçüsüyle de şiirler yazmışlardır. (Ziya Paşa, Namık Kemal vb.)
6. Divan edebiyatı nazım şekilleri kullanılmaya devam edilmiştir.
7. Hak, adalet, özgürlük, hürriyet, vatan gibi kavramlar ilk kez bu dönemde işlenmeye başlamıştır.

Not: Tanzimat şiirinde biçim divan ile aynı, içerik divandan farklıdır.

8. Sanatçılar dilde sadeleşmeyi amaçlamış ancak başarılı olamamışlardır.
9. Bu dönemde şiirde toplumsal ve siyasal sorunlar işlenmiştir.
10. Parça güzelliği yerine bütün güzelliği önemsenmiştir.

11. İlk kez bu dönemde şiirlere başlık konulmuştur.

ŞİNASİ (1826-1871)

1. Tanzimat edebiyatı Şinasi'nin çıkardığı ilk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval ile başlar. (1860)
2. Tercüman-ı Ahval'de yazdığı "Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi" Türk edebiyatındaki ilk makaledir.
3. Fransızcadan ilk şiir çevirilerini yapmıştır. Bu şiirlerini "Tercüme-i Manzume" adlı eserinde toplamıştır.
4. Batılı anlamdaki ilk tiyatro eseri Şair Evlenmesi'ni yazmıştır.
5. İlk kez noktalama işaretlerini kullanmıştır. (Şair Evlenmesi)
6. Türk şiirinde ilk kez hak, adalet, eşitlik, özgürlük konularını işlemiştir.
7. Klasisizm akımından etkilenmiştir.
8. Kendi şiirlerini "Müntehabat-ı Eşar" adlı eserinde toplamıştır.
9. La Fontaine'inkine benzer fabllar yazmıştır.
10. Türk edebiyatında ilk kez halk kaynaklarından yararlanmış, dil ve folklor çalışmaları yapmıştır.
11. Atasözleri derlemesi olan "Durub-ı Emsal-i Osmaniye" adlı eseri vardır.
12. "Divan-ı Şinasi" adlı bir divanı vardır.

ZİYA PAŞA (1825-1871)

1. Yenilikçi düşünceye sahip olsa da divan şiiri geleneğinden bir türlü kopamamış, "eski-yeni" ikilemi yaşamıştır.
2. Şiirlerinde Tanzimat Dönemi'nin getirdiği hak, adalet, hürriyet vb. konuların yanı sıra insan, yaşam, kainat vb. metafizik konuları işlemiştir.
3. Bağdatlı Ruhî'nin "Terkib-i bent"ine nazire olarak 1870'te yazdığı şiiri ünlüdür.
4. "Şiir ve İnşa" adlı makalede bizim asıl şiirimizin halk şiiri olduğunu söyler ve divan şiirini eleştirir.
5. Harabat adlı antolojisinin ön sözünde bu görüşlerinin tam tersini öne sürmüş ve halk şiirini eleştirmiştir.
6. Namık Kemal'le yaptığı edebi tartışma "eleştiri" türünün gelişmesinde etkili olmuştur.

Eserleri

Şiir: Zafername (Ali Paşa için yazdığı kaside türündeki bir hicivdir.)
Harabat: Divan şiirini övdüğü bir antolojidir.
Eşar-ı Ziya: Kendi şiirlerini topladığı bir eserdir.
Terkib-i Bent, Terci-i Bent

NAMIK KEMAL (1840-1888)

1. "Vatan ve hürriyet şairi" olarak bilinir.
2. Edebiyatın hemen her türünde eser vermiştir. (şiir, roman, hikaye, tiyatro, eleştiri, tarih, mektup vb.)
3. Şiirlerinde biçim bakımından eskiye bağlı kalsa da "vatan, millet, hak, hürriyet" gibi yeni kavramları işlemiştir.
4. Romantizm akımından etkilenmiştir.
5. Tiyatroyu edebi bir okul olarak görmüş, tiyatroyla ilgili görüşlerini Celalettin Harzemşah adlı tiyatro eserinin ön sözünde açıklamıştır.

Eserleri

Roman: İntibah, Cezmi

Eleştiri: Tahrib-i Harabat: Ziya Paşa'nın "Harabat" adlı antolojisinin birinci cildine yazdığı eleştiri

Takip: Ziya Paşa'nın "Harabat" adlı antolojisinin ikinci cildine yazdığı eleştiri

İrfan Paşa'ya Mektup, Renan Müdafaaanamesi

Tiyatro:

Vatan yahut Silistre: Sahnelenen ilk oyun

Celalettin Harzemşah: Bu kitabının ön sözünde (Mukaddime-i Celal) tiyatro ile ilgili görüşlerini açıklamıştır ve tiyatronun bir okul gibi olması gerektiğini vurgulamıştır.

Zavallı Çocuk, Kara Bela, Gülnihal

Diğer Eserleri: Kaniye, Silistre Muhasarası, Osmanlı Tarihi, Büyük İslam Tarihi, Evrak-ı Perişan

II. Dönem Tanzimat Şiirinin Özellikleri

1. Bu dönem 1876-1896 yıllarını kapsar.
2. Divan edebiyatı nazım biçimleri kullanılmaya devam edilmiş ancak Fransız şiirinin nazım biçimleri de denenmeye başlanmıştır.
3. Şiirler aruz ölçüsüyle yazılmış ancak bazı şairler (Abdülhak Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem) hece ölçüsünü de denemiştir.
4. Parça güzelliği yerine bütün güzelliği önemsenmiştir.
5. Bu dönemde toplumsal konular yerine bireysel ve duygusal sorunlar şiire yansımıştır.

6. Recaizade Mahmut Ekrem'in "Zerrattan şumusa kadar her güzel şey şiirdir." düşüncesiyle şiirin konusu genişletilmiştir.
7. Bu dönem şiirinin dili, birinci döneme göre daha ağırdır.
8. Bu dönemde ilk pastoral şiir yazılmıştır. (Sahra-Abdülhak Hamit)
9. Romantizm akımı etkilidir.

RECAİZADE MAHMUT EKREM (1847-1914)

1. Servet-i Fünun edebiyatının temellerini atmıştır.
2. Türk edebiyatının Batılılaşmasında büyük emeği olan bir sanatçıdır. Gençlere edebiyatı öğretmeye çalışmıştır.
3. Divan şiirinin "göz için kafiye" anlayışına karşı çıkararak "kulak için kafiye" anlayışını benimsemiştir. Bu yüzden Muallim Naci ile sık sık tartışmıştır.
4. Malumat dergisinde Hasan Asaf adlı genç bir şair, bir şiir yayımlar. Bu şiirde abes-muktebes sözcüklerinin kafiye oluşturup oluşturamayacağı konusu, tartışmalara yol açar. (Abes ve muktebes sözcükleri aynı sesle bitmesine rağmen sözcüklerin sonunda bulunan "s" harfi Arapçada farklı iki harfle yazılır.) Recaizade M. Ekrem kulak için kafiye, Muallim Naci göz için kafiye anlayışını savunmuştur.
5. Şiirlerinde genellikle aruz ölçüsünü kullanmıştır. (Ölen oğlu için yazdığı "Ah Nijad" şiirini hece ölçüsüyle yazmıştır.)
6. Zerrattan şumusa kadar her güzel şey şiirdir, düşüncesiyle Tanzimat şiirinin konusunu genişletmiştir.
7. Şiir dışında roman, hikaye, tiyatro, eleştiri gibi türlerde de eserler vermiştir.
8. Şiirlerinde romantizm, roman ve hikayelerinde realizm akımlarının etkisindedir.

Eserleri

Şiir: Nağme-i Seher, Yadigar-ı Şebab, Zemzeme, Pejmurde, Nijad Ekrem, Tefekkür

Roman: Araba Sevdası (İlk realist roman)

Hikaye: Muhsin Bey, Şemsa

Tiyatro: Afife Anjelik, Çok Bilen Çok Yanılır, Atala, Vuslat yahur Süreksiz Sevinç

Ders Kitabı: Talim-i Edebiyat

İnceleme: Takdir-i Elhan

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN (1852-1937)

1. "Şair-i Azam" (En büyük şair) olarak bilinir.
2. "Türk şiirine metafizik ürpertiği getiren ilk şair" olarak tanınmıştır.
3. Ölen karısı Fatma Hanım için yazdığı "Makber" adlı şiiri en tanınmış eserlerindedir.
4. Türk edebiyatında ilk pastoral şiir olan "Sahra"yı yazmıştır.
5. Şiirlerinde tezada, şaşırtmacaya yer vermiş; felsefi anlayışla şiirler yazmıştır.
6. Şiirlerini aruz ölçüsüyle yazmıştır ancak bazı şiir ve tiyatro eserlerinde hece ölçüsünü kullanmıştır.
7. Tiyatroları oynanmaya uygun değildir.
8. Romantizmden etkilenmiştir.

Eserleri

Şiir: Makber, Ölü, Hacle, Sahra, Baladan Bir Ses, Bunlar O'dur, Ruhlar, Bir Sefilenin Hasbıhali, Garam, Belde (Divaneliklerim)

Tiyatro: Macera-yı Aşk, Sabr u Sebat, İçli Kız, Finten, Nesteren, Liberte, Sardanapal

MUALLİM NACİ (1850-1893)

1. "Eski-yeni" tartışmalarında eski edebiyatı savunmuştur.
2. Yeni edebiyata düşman, eskiye bağlı görülse de aslında eski edebiyata körü körüne bağlı değildir. Şiirde eskiye bağlı kalarak yenilik yapma düşüncesini savunmuştur.
3. Recaizade Mahmut Ekrem'le girdiği tartışmada "göz için kafiye" anlayışını savunmuştur.
4. Ekrem'in "Zemzeme"sine karşılık "Demdeme"yi yazmıştır.
5. Arapça, Farsça ve Fransızcadan çeviriler yapmıştır.
6. Şiir dışında farklı edebi türlerde eserler vermiştir. (Eleştiri, anı, sözlük vb.)

Eserleri

Şiir: Ateşpare, Şerare, Fûruzan

Eleştiri: Demdeme

Anı: Ömer'in Çocukluğu

Sözlük: Islahat-ı Edebiye

FECRİATİ ŞİİRİ (GELECEĞİN ŞAFAĞI) (1909-1912)

1. Fecriati'nin isim babası Faik Ali'dir.
2. Sanatçılar "Sanat şahsi ve muhteremdir." (Sanat, kişisel ve saygıdeğerdir) ilkesini benimsemişlerdir.
3. Servetifünun dergisinin sayısında manifesto niteliğinde bir beyanname yayımlarlar.
4. Fecriati Beyannamesi, edebiyatımızdaki ilk beyanname'dir. Fecriaticiler de Türk edebiyatındaki oluşan ilk edebi topluluktur.
5. Servetifünunculara tepki olarak ortaya çıkmışlar, onları yeteri kadar Batı yanlısı olmamakla suçlamışlardır.
6. Ancak Servetifünun'dan öteye gidememişlerdir.
7. Özellikle Fransız edebiyatını örnek almışlardır.
8. Sembolizm, empresyonizm (izlenimcilik) ve parnasizm akımlarından etkilenmişlerdir.
9. Sanatçılar şiirlerinde bireysel konuları ele almışlardır.
10. Şiirlerde daha çok "aşk" ve "tabiat" temalarını işlemişlerdir.
11. Şiirlerde mevsim ve zaman önemli bir yer tutmuştur. Mevsim özellikle kış ya da sonbahardır.
12. "Sanat için sanat" ilkesini benimsemişlerdir.
13. Eserlerin dili süslü ve ağırdır.
14. Aruz ölçüsünü kullanmışlar, hece ölçüsünü küçümsemişlerdir.
15. Nazım biçimi olarak **serbest müstezat** ve soneyi kullanmışlardır.
16. Servetifünun şairlerinin şiirlerindeki karamsar, kötümser, bunalımlı hal Fecriati sanatçılarında daha da baskındır.
17. Şiirde anlam kapalılığını esas almışlardır.
18. Fecriaticiler, şiiri kelimelerle meydana getirilmiş bir musiki parçası olarak görmüşlerdir.
19. Ahmet Haşim "Şiir Hakkında Bazı Mülazahalar" adlı yazısında şiir anlayışını şöyle açıklamıştır:

"Şiirin asıl özelliği duyulmaktır. Şiirin dili musiki ile söz arasında ve sözden ziyade musikiye yakındır. Şiirde musiki anlamdan önce gelir."

20. Ahmet Haşim, Tahsin Nahit, Emin Bülent Serdaroğlu, Celal Sahir Erozan, Faik Ali Ozansoy vb. isimler Fecriati şairleri arasında yer almıştır.
21. Fecriati'nin en önemli temsilcisi Ahmet Haşim'dir. Topluluk dağıldıktan sonra da Ahmet Haşim'in sanat anlayışı değişmemiştir.
22. Fecriati şiirinde saf/öz şiirin özellikleri görülür.

FECRİATİ BEYANNAMESİNDE YER ALAN BAZI GÖRÜŞLER

1. Fecriati sanatçılarının eserlerini içeren bir Fecriati Kütüphanesi kurmak.
2. Batı'nın önemli eserlerini tercüme ettirmek
3. Herkese açık konferanslarla halkın edebi zevkinin yükselmesine, bilgisinin gelişmesine çalışmak
4. Batı'daki benzer kurumlarla ilişki kurup memleketimizin edebi eserlerini onlara, onlarınkini de bizim aydınlarımıza tanıtmak
5. Yayın organı olarak seçilen Servetifünun dergisi etrafında toplanmak

AHMET HAŞİM (1884-1933)

1. Topluluğun en önemli sanatçısıdır.
2. Türk edebiyatında "Akşam şairi" olarak anılır.
3. İlk şiiri "Hayal-i Aşkım" 1901'de yayımlanmıştır.
4. Fecriati dağıldıktan sonra başka hiçbir akım içinde yer almamış, kendine has şiir ve nesir anlayışını devam ettirmiştir.
5. Şiirlerinde en çok işlediği temalar: aşk, tabiat ve Bağdat'ta geçen çocukluğuna ait hatıralardır.
6. Şairin yaşamı, sanatını derinden etkilemiştir. Küçük yaşta annesini kaybetmesi üzerine İstanbul'a getirilip yatılı okula verilmesi, yabancı ortama alışamaması sanatçının içine kapanmasına neden olur. Yaşamı boyunca kurutulamadığı bu "içe kapanış" şiirlerine "gerçeklerden kaçış" olarak yansımıştır. Derin bir anne sevgisi, anne şefkatiyle geçen çocukluk yılları, güneşten kaçıp çöle hayat veren geceye sığınma, gerçek hayattan uzaklaşım hayale sığınma, hayali kadınları sevmek, hastalık ve ölüm gibi motifler çocukluğundan getirdiği hatıraların izlerini taşır.
7. Şiirlerinde akşam, gece, günün sonu, alacakaranlık, gün batımı, sararmış yapraklar, durgun sular, mehtap, güller, yıldızlar, ormanlar gibi sözcükleri; sarı, siyah, kırmızı, mavi ve mor renklerini çokça kullanır.
8. Tüm şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmıştır. Köylü vezni olarak adlandırdığı hece ölçüsünü ise musiki açısından yetersiz bulur.
9. Fransız sembolistlerinden etkilenmiştir. Sembolizm şiiriyle ilk defa Galatasaray Lisesinde öğrenciyken tanışmıştır.
10. Sanat için sanat ilkesini benimsemiştir.
11. Şiirlerinde kullandığı dil ağırdır. Arapça ve Farsça sözcük ve tamlamalara yer vermiştir. Son dönem şiirlerinde ise dili sadedir.
12. 1921'de Dergah adlı dergide yayımladığı "Bir Günün Sonunda Arzu" adlı şiiri fazla kapalı bulunarak eleştirilmiştir. Bunun üzerine "Şiirde Mana" adlı bir makale yazar. Bu yazı, daha sonra Piyale kitabının başına "Şiir Hakkında Bazı

Mülâhazalar" adıyla konur. Bu yazı edebiyatımızda ilk poetika (şiir sanatı) örneği kabul edilir.

13. Haşim'e göre şiir anlaşılacak için değil, duyulmak için yazılmalıdır. **Şiirde anlam aramak güzel sesli bir bülbülü eti için öldürmek demektir.**

14. Fıkra, sohbet, gezi yazısı vb. türlerde düz yazıları vardır. Bu yazılarındaki dili oldukça sadedir.

15. Merdiven, O Belde, Yollar, Bir Günün Sonunda Arzu, Süvari, Karanfil adlı şiirleri ünlüdür.

ESERLERİ

Şiir: Göl Saatleri, Piyale

Fıkra, Söyleşi, Gezi Yazısı: Bize Göre, Gurabahane-i Laklakan, Frankfurt Seyahatnamesi

TAHSİN NAHİT (1887-1919)

Fecriati'nin başarılı temsilcilerindendir. Şiirlerinde bireysel konuları işlemiştir. Topluluk dağıldıktan sonra başka bir edebi topluluğa katılmamıştır. Tek şiir kitabı Ruh-ı Bikayd'dır.

EMİN BÜLENT SERDAROĞLU (1886-1942)

1. Fecriati'den başka bir edebi topluluğa katılmamıştır.
2. Galatasaray Lisesinde öğrenim gören sanatçı, Galatasaray Spor Kulübünün kurucusu ve takım kaptanıdır.
3. Ahmet Haşim'den sonra topluluğun en başarılı şairidir.
4. Şiirlerinde bireysel konular yanında devrinin sosyal meselelerine ve milli duygulara da yer vermiştir. "Kin" şiiri bunun en güzel örneklerindendir. Balkan Savaşı sırasında Victor Hugo'nun "Mavi Gözlü Yunan Çocuğu" şiirine karşı yazdığı bu şiiri Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp ve Mustafa Kemal'in beğenisini kazanmıştır.

MİLLİ EDEBİYAT (1911-1923)

Milli Mücadele Yılları: 1918-1923

MİLLİ EDEBİYATI HAZIRLAYAN KOŞULLAR

1. 1789 yılında Fransız İhtilali ile yayılan milliyetçilik anlayışı Osmanlı Devleti içinde de etkisini gösterir; Türkçülük düşüncesi gelişmeye başlar.
2. Balkan ve I. Dünya Savaşı'nın oluşturduğu koşullar siyasal çözümler arayışlarına birleşerek edebiyatı da millileştirmeye iter.
3. Milliyetçilik hareketini destekleyen ve bunun yaygınlaşmasını sağlayan bazı gazete ve dergiler çıkar. (Çocuk Bahçesi, Genç Kalemler, Türk Derneği, Türk Yurdu, Yeni Mecmua, Dergah...)
4. 1911'de Selanik'te çıkmaya başlayan "Genç Kalemler" dergisiyle milliyetçilik akımı edebiyata da sıçrar.
5. Ömer Seyfettin'in 1911'de Genç Kalemler dergisinde yazdığı "Yeni Lisan" makalesiyle "Milli Edebiyat" başlar.
6. "Yeni Lisan" hareketiyle Ömer Seyfettin, Ziya Gökalp, Ali Canip Yöntem milli bir edebiyat oluşturma çabasına girer.

YENİ LİSAN MAKALAESİ

Bu makalenin ilkeleri şunlardır:

1. Yeni ve milli bir edebiyat oluşturmak için milli bir dile ihtiyaç vardır.
2. Türkçe, yabancı dillerin etkisinden kurtarılmalıdır.
3. Dilimize giren Arapça ve Farsça sözcükler atılmalı, halkın anlamını bildiği yabancı sözcüklere ise dokunulmamalıdır.
4. Yabancı kurallarla yeni sözcük türetmek yerine Türkçedeki yapım ekleriyle sözcük türetilmelidir.
5. Yazı ve konuşma dili olarak İstanbul Türkçesi esas alınmalıdır.
6. Eş anlamlı sözcüklerden Türkçe olanları kullanılmalıdır.
7. Türkiye Türkçesine öteki Türk lehçelerinden sözcükler alınmamalıdır.

MİLLİ EDEBİYAT'IN SANAT ANLAYIŞI

1. Türk edebiyatı taklitten kurtarılmaya çalışılmıştır.
2. Eserlerde ilk kez Anadolu ve Anadolu insanı işlenmeye başlandı.
3. Nazım biçimi olarak koşma, semai, varsağı gibi halk edebiyatı nazım biçimleri esas alındı.

Dörtlük+hece

4. Eserlerde halkın konuşma dili kullanıldı.
5. "Eski Türk tarihi, efsaneleri, gelenekleri, eserlerin temelini oluşturmalı." görüşü benimsendi.
6. 1918'den sonra aynı çizgideki edebiyat "Milli Mücadele Dönemi Edebiyatı" diye adlandırılır.
NOT: Bu dönemde Kurtuluş Savaşı'nı konu edinen ilk roman, Halide Edip'in "Ateşten Gömlek" adlı romanıdır.
Cumhuriyet sonrasında Kurtuluş Savaşı'yla ilgili Mehmet Rauf "Halas", Yakup Kadri "Yaban", Samim Kocagöz "Kalpaklılar", Tarık Buğra "Küçük Ağa", Kemal Tahir "Yorgun Savaşçı" romanını yazar.

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞİİR ANLAYIŞI

Milli Edebiyat Dönemi'nde tek bir şiir anlayışı yoktur. Bu dönemde oluşturulmuş şiirler üç grupta incelenir:

- A. Sade Dil ve Hece Ölçüsüyle Yazılmış Şiirler
- B. Halkın Yaşayış Tarzı ve Değerlerini Anlatan Manzumeler
- C. Öz (Saf) Şiir Anlayışıyla Yazılmış Şiirler

A. SADE DİL VE HECE ÖLÇÜSÜYLE YAZILMIŞ ŞİİRLER

1. "Toplum için sanat" ilkesi benimsenmiştir.
2. Bu tarz şiirlerde duygudan çok düşünce ön plandadır.
3. Eserler didaktiktir.
4. Türkçülük ve milliyetçilik fikirleri önemsenmiştir.

5. Milli ve mahalli unsurlara yönelinmiş; tarih, Anadolu, Anadolu halkının yaşamı, memleketin genel durumu gibi temalar ele alınmıştır.
6. Yalın, sade ve anlaşılır bir dil benimsenmiştir.
7. Biçime değil, içeriğe önem verilmiştir.
8. Hece ölçüsü kullanılmıştır. Dörtlükler halinde şiirler yazılmıştır.
9. Halk şiiri nazım biçimleri kullanılmıştır.
10. Ahengi sağlamak için kafiye ve rediften yararlanılmıştır.

NOT: Milli Edebiyat Dönemi'nde "Sade dil ve hece ölçüsüyle yazılan şiirler" in kaynakları şunlardır:

- *Türkler'in İslam öncesi dönemdeki hayatları*
- *Toplum hayatıyla ilgili gözlemler*
- *Toplumun çektiği sıkıntılar*
- *Eski Türk destanları*
- *Türkçülük ideali*
- *Halk edebiyatı*
- *Balkan Savaşları*

B. HALKIN YAŞAYIŞ TARZI VE DEĞERLERİNİ ANLATAN MANZUMELER MANZUME NAZİM=ŞİİR

Manzume: Dizelerden oluşan, ölçülü, kafiyeli kısa nazım parçalarına denir. Bilgi vermek ya da öğüt vermek amacını taşır, yani öğreticidir.

Manzum Hikaye:

1. Manzume biçiminde yazılmış hikayelere denir.
2. Yaşanmış ya da yaşanabilir olaylar anlatılır. (Hikaye özelliği)
3. Olay ve olay örgüsü vardır. (Hikaye)
4. Yer, zaman, kişiler anlatılır. (Hikaye)
5. Karşılıklı konuşmalara yer verilir.
6. Dizeler eşit uzunluklarda olmayabilir.
7. Manzum hikayeler; okura mesaj ulaştırmak, okuru bir konu üzerinde düşünmeye yöneltmek, toplum hayatındaki aksaklıklara dikkat çekmek için yazılabilir.

8. Edebiyatımızda manzum hikaye geleneği Servetifünun Dönemi'nde başlamıştır.
9. Tevfik Fikret ve Mehmet Akif Ersoy bu türün önemli temsilcilerindendir.

KÜFE

Beş - on gün oldu ki, mu'tâda inkiyâd ile ben
Sabahleyin çıkıvermiştim, evden erkenden.
Bizim mahalle de İstanbul'un kenarı demek:
Sokaklarında gezilmez ki yüzme bilmeyerek!
Adım başında derin bir buhayre dalgaları
Sular karardı mı, artık gelen gelir dayanır!
Bir elde olmalı kandil, bir elde iskandil,
Selâmetin yolu insan için bu, başka değil!
Elimde bir koca değnek, onunla yoklayarak,
Önüm adaysa basıp, yok, denizse atlayarak,
- Ayakta durmaya elbirliğiyle gayret eden,
Lisân-ı hâl ile amma rükûa niyyet eden-
O sâl-hürde, harab evlerin saçaklarına,
Sığınmış öyle giderken, hemen ayaklarına
Delilimin koca bir şey takıldı... Baktım ki:
Genişçe bir küfe yatmakta, hem epey eski.
Bu bir hamal küfesiymiş... Aceb kimin?
Derken; On üç yaşında kadar bir çocuk gelip
öteden,
Gerildi, tekme indirirdi öyle bir küfeye:
Teker meker küfe bitâb düştü ta öteye.
- Benim babam senin altında öldü, sen hâlâ
Kurumla yat sokağın ortasında böyle daha!
O anda karşığı evden bir orta yaşlı kadın
Göründü:
-Oh benim oğlum, gel etme kırma sakın!
Ne istedin küfeden, yavrum?
Ağzı yok dili yok,
Baban sekiz sene kullandı...
Hem de derdi ki:
"Çok uğurlu bir küfedir, kalmadım hemen
yüksüz..."
Baban gidince demek kaldı, adetâ öksüz!
Onunla besleyeceksin ananla kardeşini.
Bebek misin daha öğrenmedin mi sen işini?
Dedim ki ben de:

- Ayol dinle annenın sözünü!
Fakat çocuk bana haykırdı, ekşitip yüzünü:
- Sakallı, yok mu işin?
Git cehennem ol şuradan!
Ne dırlanıp duruyorsun sabahleyin oradan?
Benim içim yanıyor: Dağ kadar babam gitti.
- Baban yerinde adamdan ne istedin şimdi?
Adamcağız sana, bak hâl dilince söylerken...
- Bırak hanım, o çocuktur, kusura bakmam ben...
Adın nedir senin oğlum?
- Hasan
- Hasan, dinle.
Zararlı sen çıkacaksın bütün bu hiddetle.
Benim de yandı içim anlayınca derdini...
Fakat, baban sana ismarlayıp da gitti sizi.
O bunca yıl çalışıp alınının teriyle seni
Nasıl büyüttü? Bugün, sen de kardeşini,
Yetim bırakmayarak besleyip büyütmelisin.
- Küfeyle öyle mi?
- Hay hay! Neden bu söz lâkin?
- Kuzum ayıp mı çalışmak, günah mı yük
taşımak?
Ayıp: Dilencilik, işlerken el, yürürken ayak.
- Ne doğru söyledi! Öp oğlum amcanın elini...

Mehmet Akif Ersoy

C.ÖZ (SAF) ŞİİR ANLAYIŞIYLA YAZILMIŞ ŞİİRLER

Saf Şiir: Biçime, sözcük seçimine, sözcüklerin dizimine özel bir önem verilen şiir demektir. Sadece sanat amacıyla yazılan şiirlerdir. Bu şiirlerdeki herhangi bir kelime, bulunduğu yerden başka bir yerde olamaz.

SAF/ÖZ/HALİS ŞİİRİN ÖZELLİKLERİ

1. Öncüleri Ahmet Haşim ve Yahya Kemal Beyatlı'dır.
2. Bu tarz şiir yazan şairler; estetiği önemseyen, iyi ve güzel şiir yazmayı her şeyin üstünde tutan bir yol izlemişlerdir.
3. Sanat için sanat anlayışını benimsemişlerdir.
4. Aşk, tabiat, özlem gibi bireysel temalar işlenir.

5. Anlam kapalılığı ve soyutluk şiire hakimdir.
6. Söylenmek istenen okuyucuya doğrudan verilmeyiz, hissettirilir.
7. Anlam ikinci plandadır; duygu, çağrışım ve sezgiye önem verilir.
8. İmgeler ve sanatlı söyleyişler ön plandadır.
9. Bireysel yanı ağır basan, duygulara seslenen, düşsel şiirler yazmışlardır.
10. Şiirde ses ve musikiye, ahenge, söyleyiş güzelliğine önem vermişlerdir. (Şiirde şekil güzelliği)
11. Şiirin kendine özgü bir dille yazılması gerektiğini savunmuşlardır.
12. Sembolizm akımının etkileri görülür.

AKŞAM MÛSİKÎSİ

Kandilli' de, eski bahçelerde,
Akşam kapanınca perde perde,
Bir hatıra zevki var kederde.

Artık ne gelen, ne beklenen var;
Tenhâ yolun ortasında rüzgâr
Teşrin yapraklarıyla oynar.

Gittikçe derinleşir saatler,
Rikkatle, yavaş yavaş ve yer yer
Sessizlik dâima ilerler.

Ürperme verir hayâle sık sık,
Hep bir kapıdan giren karanlık,
Çok belli ayak sesinden artık.

Gözlerden uzaklaşınca dünyâ
Bin bir geceden birinde gûyâ
Başlar rü'ya içinde rü'yâ.

Yahya Kemal BEYATLI

MİLLİ EDEBİYAT DÖNEMİ ŞAİRLERİ

ZİYA GÖKALP (1876-1924)

1. Bilinen ilk Türk sosyoloğudur.
2. Türkçülük akımını bir sisteme bağlayarak bu sistemi eserlerinde işleyen bir fikir adamıdır.
3. Millî edebiyatın da fikir yönüyle temellerini oluşturmuştur. (Didaktik şiirler yazmıştır.)
4. Şiiri, düşüncelerini halka yaymak için bir araç olarak kabul etmiştir. Dolayısıyla eserlerinde sade bir dil kullanmıştır.
5. Önceleri bütün dünya Türklerini bir bayrak altında toplamayı amaçlayan "Turancılık" görüşüne bağlıyken sonraları "Türkiye Türkçülüğü" düşüncesine yönelmiştir.
6. 1911'de Genç Kalemler'de yayımladığı "Turan" adlı şiirinde Turancılık fikrini şu sözlerle dile getirmiştir:

**"Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan;
Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan"**

7. İstanbul işgal edildiğinde Malta'ya sürülmüş ve Malta Mektupları adlı eserini orada yazmıştır.

Şiirleri: Kızıl Elma, Yeni Hayat, Altın Işık

Makale ve İncelemeleri: Türkçülüğün Esasları, Türkleşmek- İslamlaşmak-Muasırlaşmak

Mektup: Malta Mektupları

MEHMET EMİN YURDAKUL (1869-1944)

1. "Ben bir Türk'üm dinim, cinsim uludur." dizesiyle başlayan "Cenge Giderken" adlı şiir, büyük ilgi toplamış ve bu şiirle Mili edebiyatın öncüsü olmuştur.
2. Türk adını şiirde ilk kez kullanan sanatçısıdır.
3. Türk şairi, Milli şair olarak anılmıştır.
4. Türk Yurdu ve Türk Derneği dergilerinin kurucularındandır.
5. Türk edebiyatında Anadolu insanının acılarını, düşman kuvvetlerine karşı baş kaldırışı coşkunu bir anlatımla dile getiren ilk şairdir.

Şiirleri: Türkçe Şiirler, Türk Sazı, Ey Türk Uyan, Turana Doğru, Ordunun Destanı, Tan Sesleri

ALİ CANİP YÖNTEM (1888-1967)

1. Önce Fecriati'de yer almış, sonra Milli Edebiyat topluluğuna katılmıştır.
2. Yeni Lisan hareketinin önemli üç isminden biridir.
3. Şiirlerini "Geçtiğim Yol" adlı kitapta toplamıştır.

BEŞ HECECİLER (1914)

1. Aruzla şiire başlayan sanatçılar sonradan hece ölçüsüne geçmişlerdir.
2. Şiirlerindeki ortak özellikler nedeniyle bu sanatçıları Ziya Gökalp destelemiştir.
3. Sade dil ve hece ölçüsüyle şiir yazmışlardır.
4. Hem I. Dünya Savaşı hem Kurtuluş Savaşı hem de Cumhuriyet Dönemi yıllarında eserler vermişlerdir.
5. Kahramanlık, yurt sevgisi, tarihteki parlak devirler ve tarihteki önemli şahsiyetleri işlemişlerdir.
6. Anadolu'nun gerçeklerine eğilerek Anadolu edebiyatının oluşmasında önemli rol oynamışlardır.
7. Cumhuriyet ilan edildikten sonra da Milli edebiyat zevk ve anlayışını sürdürerek eser verdiler. Böylece Milli edebiyat ile Cumhuriyet Dönemi arasında bir köprü görevi gördüler.

HECENİN BEŞ ŞAİRİ KİMLERDİR?

Orhan Seyfi Orhon

Faruk Nafiz Çamlıbel

Halit Fahri Ozansoy

Enis Behiç Koryürek

Yusuf Ziya Ortaç

ORHAN SEYFİ ORHON (1890-1972)

Şiirlerini "Akbaba, Çınaraltı" gibi dergilerde yayımladı. Birçok şiiri bestelenmiştir. "Veda" ve "Diyorlar" bunun en güzel örnekleridir.

Şiirleri: Fırtına ve Kar, Peri Kızı ile Çoban Hikâyesi, Gönülden Sesler, Kervan, O Beyaz Bir Kuştu

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL (1887-1973)

1. Grubun en önemli sanatçısıdır.
2. Şiire 1. Dünya Savaşı'nda aruzla başlamış, daha sonra da hece vezniyle şiirler yazmıştır.
3. "Çamdeviren", "Çamlıbel" ve "Deli Ozan" takma isimlerini kullanarak mizah şiirleri yazmıştır.
4. Şiirlerinde Anadolu'yu ve memleket sevgisini anlatmıştır.
5. Behçet Kemal Çağlar ile birlikte "Onuncu Yıl Marşı"nı yazmıştır.
6. "Sanat" adlı şiiri memleketçi şiirin ilk bilinçli bildirisidir. Bu şiiriyle memleketçi edebiyatın felsefesini ortaya koymuştur.

7. **Han Duvarları** adlı şiirinde Anadolu'yu gerçekçi bir biçimde anlatmıştır.

Şiirleri: *Şarkın Sultanları, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi, Gönülden Gönüle, Han Duvarları, Zindan Duvarları, Suda Halkalar, Akıncı Türküleri*

Tiyatro: *Canavar, Akın, Özyurt, Kahraman, Yayla Kartalı*

HALİT FAHRİ OZANSOY (1891-1971)

Aruza Veda adlı şiiriyle aruz veznini bırakıp heceye yönelmiştir. (Bu şiir milli edebiyatımızın bildiri niteliğini taşır.)

Şiirleri: *Rüya, Efsaneler, Hep Onun İçin, Sonsuz Gecelerin Ötesinde, Cenk Duyguları, Sulara Dalan Gözler, Gülistanlar Harabeler*

Tiyatro: *Baykuş*

ENİS BEHİÇ KORYÜREK (1892-1949)

1. Deniz ve denizcilikle ilgili şiirler yazmıştır.
2. 1946'dan sonra tasavvufi şiirler yazmış, mistik konulara yönelmiştir.

Şiirleri: *Miras, Varidat-ı Süleyman, Güneşin Ölümü*

YUSUF ZİYA ORTAÇ (1895-1967)

1. Akbaba adlı mizah dergisini çıkarmıştır.
2. Mizah konulu şiir ve yazılarını "**Çimdik**" takma adıyla kaleme almıştır.
3. "**Binnaz**" adlı oyunu edebiyatımızda hece ölçüsüyle yazılmış ilk başarılı manzum piyestir.

Şiirleri: *Akından Akına, Cenk Ufukları, Bir Rüzgar Esti, Yanardağ*

Tiyatro: *Binnaz*

DÖNEMİN BAĞIMSIZ SANATÇILARI

MEHMET AKİF ERSOY (1873 - 1936)

1. İstiklal şairidir. (Milli şair)
2. Hayat ve sanat anlayışını "Sözüm odun gibi olsun, hakikat olsun tek." sözüyle ifade etmiştir.
3. 'Sırat-ı Müstakim ve Sebilürreşat' dergisini çıkarmıştır.
4. İslamcılık anlayışını benimsemiş ve savunmuştur. Toplumun içinde bulunduğu sıkıntılardan İslamiyet'le kurtulabileceğini savunmuştur.
5. Anadolu'da cami kürsülerinde vaazlar vermiş halkı milli mücadeleye davet etmiştir.
6. Sanat yapmaya çalışmamış halkın sesi olmuştur.
7. Gözlem yeteneği çok iyidir. Aruzla konuşma dilini çok iyi tamamlamıştır.
8. Tefik Fikret ile din konusunda tartışmaları olmuştur. Tefik Fikret'in 'Haluk'un Defteri' adlı eserine karşı 'Asım'ı yazmış ve gençleri dürüst, vatanına bağlı, ahlaklı, dindar olmaya yönlendirmiştir.
9. Eserlerinde insan ayrımı yapmadan her muhite gitmiş ve gördüklerini ressam edasıyla yazmıştır.
10. Eserlerinde öğüt vermiştir.
11. İstiklal Marşı ve Çanakkale Şehitleri şiirlerinde olduğu gibi kahramanlıkları milli ve dini duygularla anlatmıştır.
12. Küfe, Mahalle Kahvesi, Seyfi Baba, Meyhane toplumsal konulu önemli şiirleridir. (manzum hikayelerdir.)
13. Şiiri düz yazıya yaklaştırmıştır, manzum hikâyeciliğin usta ismidir. Bir diğer kişi ise Tefik Fikret'tir.
14. Günlük konuşma dilini başarıyla kullanmıştır.
15. Şiirlerini Safahat'ta toplamıştır.
16. İstiklal Marşı'nı Türk ordusuna ithaf ettiği için Safahat'a almamıştır.

Şiir: Safahat (Yedi bölümden oluşur: Safahat, Hakkın Sesleri, Süleymaniye Kürsüsünde, Fatih Kürsüsünde, Hatıralar, Gölgeler, Asım)

YAHYA KEMAL BEYATLI (1884-1958)

1. Saf (öz) şiir anlayışına bağlı kalmıştır.
  2. Dili mükemmel kullanmaya, sözcük seçimine, dize bütünlüğüne, ahenge, musikiye ve kafiye büyük önem vermiştir. (..... Titizliği)
  3. Eğitim için gittiği Paris'te Fransız tarihçi Albert Sorel'in etkisinde kalmış ve Türk tarihi ile ilgili araştırmalar yapmıştır.
  4. Aruzu Türkçeye ustalıkla uygulamıştır.
  5. Hece ölçüsüyle yazdığı tek şiiri OK'tur. **(Tek şiiri Ok, başka hece yok!!)**
  6. Şiirlerinde İstanbul hayranlığı öne çıkar. Dolayısıyla **İstanbul şairi** olarak tanınmıştır.
  7. İstanbul, aşk, ölüm, musiki, sonsuzluk, rintlik, deniz eserlerinde işlediği başlıca temalardır.
  8. Klasik Türk müziğine (musikiye) hayranlığıyla da tanınır.
  9. Aruzla ve divan nazım şekilleriyle modern şiirler yazmıştır. Kısacası divan şiirine çağdaş bir yorum getirmiştir. (Neo-klasizm)
  10. Parnasizmin edebiyatımızdaki önemli temsilcilerindendir. Sembolizm akımından da etkilenmiştir.
  11. "Az sözcükle güzel söz söyleme"yi yeğlemiştir.
  12. İstanbul Türkçesini başarıyla kullanmıştır. **"Türkçe ağzımda anamın ak sütü gibidir."** diyerek Türkçeye verdiği önemi göstermiştir.
  13. "Süleymaniye'de Bir Bayram Sabahı" adlı şiiriyle bireyi tarih-kültür-gelenek perspektifiyle ele almış ve Süleymaniye Camisini bir medeniyet sembolü olarak kullanmıştır.
  14. Sessiz Gemi, Rindlerin Akşamı, Aziz İstanbul, Atik Valde'den İnen Sokakta, Bir Başka Tepeden, Mohaç Türküsü, Mehlika Sultan, Süleymaniye'de Bir Bayram Sabahı önemli şiirlerindendir.
  15. Şiir üzerinde uzun çalışmalar yapmıştır. Bir kelime için gerekirse uzun zaman beklemiştir.
  16. Bütün kitapları öldükten sonra yayımlanmıştır.
- Şiirleri:** Kendi **Gök Kubbemiz** (Yeni nazım biçimleriyle ve sade Türkçeyle yazdığı şiirleri yer alır.)
- Eski Şiirin Rüzgarıyla** (Eski nazım biçimleriyle yazdığı şiirleri yer alır.)
- Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş

Düzyazı: Aziz İstanbul, Eğil Dağlar...

